

نگاه

از ژرفنای رنج نگاهی دیگرگون به جنگ و زنده‌گی

عباس پورباب

هیئت داوران جایزه پولیتزر نمایشنامه «ویرانه» نوشته «لین ناتج» نویسنده سیاهپوست را به عنوان برترین اثر نمایشی ۲۰۰۹ انتخاب کردند و جایزه پولیتزر را به خاطر این اثر به «لین ناتج» نویسنده سیاهپوست آمریکایی اهدا کردند «لین ناتج» این اثر را که ویرانی روح و جسم انسان را به تصویر می‌کشد، با الهام از «برشت» و بر بستر جنگ‌های داخلی کنگو نوشته شده است.

مجله نیویورک تایمز، در نگاهی به این اثر نوشته است مردانی که می‌خواهند وارد خانه «ماما نادی» شوند، باید اسلحه، دعوای، اختلافات و حتی کثیفی دست‌های نشسته‌شان را پشت در بگذارند و بعد وارد خانه شوند. این که در جنگ‌های اطراف خانه جنگ داخلی «کنگو» همه چیز را نابود می‌کند مهم نیست؛ این جا هیچ‌کس نباید از جنگ حرف بزند و حتی به آن فکر کند.

اما با وجود همه تلاش‌های «ماما» نشانه‌های درگیری‌های وحشیانه و پر از خون‌ریزی خارج از خانه، چون قطراتی از باران به درون راه می‌یابد. خانه مامانادی در واقع جایی است، که در آن جا باید ظاهراً هم که شده برای ساعتی رنج زنده‌گی را فراموش کرد و به همین دلیل در حال و هوای ظاهری آن و در تصویرهایی که «ناتج» از «خانه ماما» و مشتریان ارابه می‌کند نمی‌توان رنج ناشی از زنده‌گی در زیر فشار جنگ را دید. اما در لایه‌های زیرین گفتار و رفتار دخترکان نگون‌بختی که برای ماما کار می‌کنند، بیچاره‌گی، فشار جنگ و خشونت به شکلی تلخ و آشکار احساس می‌شود.

«ماما» تلاش می‌کند با استفاده از همه عناصری که در اختیار دارد فضای ویرانگر جنگ را در پشت در خانه‌اش نگه دارد، اما «ناتج» خالق شخصیت «ماما»، با استفاده از همین عناصر می‌کوشد فضای خوف‌انگیز و تلخ جنگ را حتی در رفتار میهمان خانه ماما، به مخاطب نشان دهد.

«ماما نادی» بیش از هر چیز به آن چه برای خودش مطلوب است می‌اندیشد و معتقد است «اگر می‌خواهی زنده بمانی، نباید در جنگ‌های داخلی آفریقا طرفدار گروه خاصی باشی». حتی وقتی

این خشونت
هراس‌انگیز
بیش از
همیشه به

بدن‌های همواره خسته دخترکانی که «ماما» هم مراقب آن‌هاست و هم استثمارشان می‌کند نزدیک می‌شود، با لبخند می‌گوید: «مردم به اینجا می‌آیند تا خرابکاری‌هایی را که در بیرون به بار آورده‌اند فراموش کنند.»

اگر چه «لین ناتج»، «ویرانه» را با الهام از نمایشنامه «ننه دلاور» اثر «برشت» نوشته است. اما سرنوشت «ماما نادی» با سرنوشت مادر قهرمان نمایشنامه برشت همان‌قدر متفاوت است که زمانه و شرایطشان. آن‌جا که «برشت» به غیراخلاقی بودن ثروت‌های به دست آمده از جنگ اشاره می‌کند، «ناتج» از شخصیت اصلی نمایشنامه‌اش که فقط به منافع مادی خود فکر می‌کند، برای اعتراض به دولت‌های غربی برای دخالت نکردن در درگیری‌های داخلی جمهوری کنگو، رواندا و سایر جاهایی که آتش خشونت و رنج ناگهان در آن‌ها زبانه کشیده استفاده می‌کند. در واقع «ناتج» می‌خواهد نشان بدهد دولت‌های غربی برای پشت کردن به رنج انسان‌ها، همیشه دلایلی در آستین دارند و قربانی شدن انسان‌ها تا زمانی که بر اساس مقررات بازی انجام شود و منافع آن‌ها را به خطر نیاندازد کم‌ترین اهمیتی برایشان ندارد.

لین ناتج؛ نمایشنامه نویسنده آمریکایی آفریقایی تبار که اینک ۴۵ سال دارد، بیشتر آثارش را به مسائل زنان و آمریکاییان آفریقایی تبار اختصاص داده است. او که در منطقه بروکلین نیویورک متولد شده و از دانشکده نمایشنامه نویسی Yale فارغ التحصیل شده است هنوز و همچنان با نگاهی نگران به آفریقا و نگون‌بختی هم‌نژادان خود می‌اندیشد. نمایشنامه‌های گوناگون و تأثیرانگیز لین ناتج تا به حال جوایز متعددی را برایش به ارمغان آورده‌اند و امسال هم نمایشنامه Ruined و یا تباه شده او جایزه پولیتزر را در بخش نمایشنامه نویسی از آن خود کرد.

